

Suomen ympäristökeskus

Viite: Lausuntopyyntö 11.4.2025, SYKE/2023/105-1

Ruotsin merialuesuunnitelman muutosesityksen ympäristöarviointi Pohjanlahden ja Itämeren ja Skagerrakin/Kattegatin alueilla

Hankkeen kuvaus

Ruotsin hallitus hyväksyi 10.2.2022 Ruotsin ensimmäisen merialuesuunnitelman. Ruotsin meri- ja vesiviranomainen on laatinut ehdotuksen hallituksen toimeksiannon puitteissa merialuesuunnitelmien uusista tai muuttuneista energian talteenottoalueista Pohjanlahdella, Itämerellä ja Pohjanmerellä. Toimeksiannon tavoitteena on nostaa vuosittainen merellinen energiantuotanto 120 terawattituntiin. Energian talteenottoon liittyvällä käyttötarkoituksella tarkoitetaan merituulivoimaa. Ehdotuksesta on järjestetty kansainvälinen kuuleminen ajalla joulukuu 2023 – helmikuu 2024. Ruotsin meri- ja vesiviranomainen on toimittanut tammikuussa 2025 Ruotsin hallitukselle tarkistettua merialuesuunnitelmaehdotukset ja niiden vaikutusten arviointiasiakirjat hyväksymisprosessia varten. Nyt Suomen ympäristökeskus, joka toimii Espoon sopimuksen toimivaltaisena viranomaisena Suomessa, pyytää mahdollisia muistutuksia Ruotsin merialuesuunnitelma ehdotukseen ja sen vaikutusten arviointiin. Lausuntopyynnön mukaan Ruotsin hallitus on tietoinen siitä, että lisäkommentteja voidaan esittää vielä rajat ylittävän kuulemisen yhteydessä.

Perämerelle osoitetut alueet

Perämerellä osoitetaan ehdotuksessa yhteensä neljä energia-alueita, aiempi ehdotus sisälsi viisi energian talteenottoaluetta sekä näille vaihtoehtoiset alueet. Muualle Pohjanlahdelle osoitetaan kuusi energian talteenottoaluetta ja kolme selvitysaluetta. Yhteensä näillä alueilla mahdollistettaisiin maksimissaan 130 terawattitunnin vuosituotanto. Ehdotus sisältää merituulivoima-alueita ja selvitysalueita myös Ruotsin merialueiden eteläisempiin osiin.

Ehdotuksessa osoitetuista energia-alueista lähimpänä Meri-Lappia sijaitsevat **Malörenin kaakkoisosan energia-alue**, noin 45 km etäisyydellä Tornion keskustasta, noin 50 km etäisyydellä Kemin keskustasta ja noin 25 km etäisyydellä Perämeren kansallispuiston ulkorajasta. Malörenin kaakkoisosan aluetta on laajennettu aiemman ehdotuksen aluerajauksen länsi-lounaispuolelle, kattaen osan aiemman ehdotuksen Farstugrunderin itäosan alueesta. Yhteensä ehdotettu alue on noin 500 km². Alue sijaitsee osittain aluevesillä ja osittain talousvyöhykkeellä ja ne on rajattu Kemin ja Tornion satamiin kulkevan laivaväylän välittömään läheisyyteen. Lähempänä Suomen rannikkoa sijaitsevasta Malur-Sanskerin vaihtoehtoisesta alueesta on ehdotuksessa luovuttu.

Malörenin kaakkoisosan alue osoitetaan alueeksi, jolla on kiinnitettävä erityistä huomiota kokonaisturvallisuuteen, korkeisiin luontoarvoihin, kuten kalan kutualueisiin ja nisäkäsalueisiin, sekä korkeisiin kulttuuriperintöarvoihin. Alue soveltuu pohjaan kiinnitettävälle perustuksille. Aineistossa todetaan myös, että aluetta käytetään talvimerenkulkuun, mikä tulee huomioida vaikutusten osalta. Aineistosta ei käy ilmi, kuinka suurta osuutta tavoitellusta tuotantolisäyksestä alue vastaisi, eikä myöskään miten ja mihin suuntaan alueilla mahdollisesti tuotettava energia suunnitellaan siirrettävän hyödynnettäväksi.

Energia-alueen lisäksi Meri-Lapin läheisyyteen on osoitettu **yleiseen käyttöön tarkoitettu alue**, joka ympäröi energia-alueita Ruotsin puolella. Yleisellä käytöllä tarkoitetaan aluetta, jolla mikään erityinen käyttö ei ole ensisijaista. Yleisen käytön lisäksi tällä alueella mainitaan käyttötarkoituksina merenkulku ja virkistys. Alueella tulee kiinnittää erityistä huomiota korkeisiin luontoarvoihin, kuten kalan kutualueisiin ja nisäkäsalueisiin, lisäksi siellä on korkeat kulttuuriympäristöarvot.

Tunnistetut valtioiden rajat ylittävät vaikutukset

Merialuesuunnitelman muutosesityksessä arvioidaan **valtioiden rajat ylittäviä, kumulatiivisia vaikutuksia**. Pohjanlahden alueella nämä voivat kohdistua muun muassa linnustoon, hyljekantoihin, kalastoihin, maisemaan, kulttuuriympäristöön, virkistyskäyttöön, vesialueiden hydrografiaan, kaupalliseen kalastukseen sekä merenkulkuun.

Kumulatiivisten vaikutusten riskin arvioidaan olevan erityisen suuri alueilla, joilla energiantuotantoa suunnitellaan luonnonarvoiltaan merkittävälle ja ekologisesti yhteydessä oleville merialueille, kuten muuttolintujen elinympäristöihin. Myös kulttuuriympäristöön ja maisemaan kohdistuvat vaikutukset voivat olla merkittäviä, erityisesti silloin kun tuulivoimalat ovat näkyvissä naapurimaiden rannikoilta. Meriliikenteen osalta energiainfrastruktuuri voi lisätä onnettomuusriskejä ja heikentää meriturvallisuutta. Lisäksi merituulivoimalla voi olla vaikutuksia kansainväliseen kalastukseen ja puolustukseen. Kumulatiivisten vaikutusten arviointi edellyttää ehdotuksen mukaan rajat ylittävää yhteistyötä ja merialuekokonaisuuden huomioivaa suunnittelua.

Perämeren Malörenin kaakkoisosan energia-alueella arvioidaan olevan mahdollinen suuri vaikutus Itämeren norppaan sekä kulttuuriympäristöön. Keskisuuri vaikutus arvioidaan olevan muuttolintuihin, maisemaan, merellisiin kulttuuriympäristöarvoihin sekä virkistykseen. Vaikutus vaeltavaan loheen arvioidaan vähäiseksi ja vaikutuksen merenkulkuun arvioidaan olevan marginaalinen.

Lohen vaellusvaikutusten taustalla on oletus siitä, että vaikutuksen riski on pieni silloin, kun tuulivoimalat sijoitetaan ulkomeren syville alueille riittävän etäälle toisistaan pohjaperustuksin. Kelluvien perustusten osalta on enemmän epävarmuutta, mutta vaikutuksen riski arvioidaan silloinkin matalaksi. Aineistossa todetaan myös, että tällä hetkellä Ruotsin merialueilla ei ole olemassa tuulivoimapuistoja alueilla, joilla esiintyy lohta, joten todellisia vaikutuksia ei voida vielä tutkia, eikä vastaavia selvityksiä ole tehty myöskään muiden maiden tuulivoimapuistoista.

Ehdotusaineistossa todetaan, että talviolosuhteet Perämerellä vaativat meriliikenteeltä ja jäänmurtotoiminnalta suurta sopeutumiskykyä. Laajat merituulivoima-alueet voivat rajoittaa tarvittavaa joustavuutta ja aiheuttaa haasteita talvimerenkululle, erityisesti Pohjois-Ruotsin satamien tavaravirroille. Lisäksi on epävarmuuksia siitä, miten tuulivoima vaikuttaa merijään muodostumiseen ja siten epäsuorasti jäänmurtotarpeisiin ja kustannuksiin. Talvimerenkulun vaikutusten epävarmuuden vuoksi kokonaisvaikutuksia on vaikea arvioida, mutta vaikutusten arvioidaan olevan keskisuuria niin Ruotsin kuin kansainvälisenkin merenkulun kannalta. Merialuesuunnitelman mukaan turvaetäisyydet väyliin päätetään luvituksessa ja yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa.

Suhde merialuesuunnitelmaan ja maakuntakaavaan

Aiemmassa lausunnossaan Lapin liitto on tuonut esiin Ruotsin merialuesuunnitelman suhteen Suomen merialuesuunnitelmaan ja Lapin alueella voimassa oleviin maakuntakaavoihin sekä Lappi-sopimukseen.

Tämän jälkeen Lapin liiton hallitus on 2.12.2024 päättänyt käynnistää Lapin turvallisuus- ja liikennevaihemaaakuntakaavan 2050 laatimisen, kuuluttaa vaihemaaakuntakaavan vireille sekä asettaa osallistumis- ja arviointisuunnitelman nähtäville. Lapin turvallisuus- ja liikennevaihemaaakuntakaava 2050 kuulutettiin vireille 24.1.2025. Vaihemaaakuntakaavan tavoitteena on päivittää geopolittisen tilanteen vuoksi voimassa olevia maakuntakaavoja ja vastata maankäytön suunnittelun osalta toimintaympäristön muutoksiin erityisesti liikennejärjestelmän ja turvallisuuden osalta. Tavoitteena vaihemaaakuntakaavassa on osoittaa Lapin liikennestrategian 2050 mukaisesti liikennejärjestelmää koskeva kehittämistavoitteet sekä huomioida puolustusvoimien maankäytölliset tarpeet. Lisäksi tavoitteena on osoittaa keskeiset isot teollisuus- tai varastorakennusten alueet.

Lapin liikennestrategiassa 2050 todetaan mm., että satamien ja satamaan johtavien yhteyksien kehittämisessä tulee huomioida sotilaallisen liikkuvuuden tarpeet. Toimenpideohjelmassa vuoteen 2036 kytketään Kemin Ajoksen ja Tornion Röyttän satamiin johtavat vesiväylät Ruotsin väyliin ja syvään avoveteen yhteistyössä Ruotsin kanssa ja turvataan jäänmurto Perämeren satamiin. Strategiassa vuoteen 2050 osoitetaan maakuntakaavassa alusliikenteen tarpeita palvelevat väylät ja satamat sekä valtakunnallisesti merkittävien satamatoimintojen kehittämisen kohdealueet, joilla turvataan satamien

laajennus- ja kehittämistarpeet. Meriliikenteen osalta kehitettäväksi laivaväyläksi on nimetty Kemin Ajoksen satama – Ruotsin vesiväyläverkko sekä Tornion Röyttän satama – Ruotsin vesiväyläverkko.

Lapin liiton näkemys

Lapin liitto kiittää mahdollisuudesta lausua ehdotuksesta Ruotsin muutetuista merialuesuunnitelmista. Ruotsin merialueilla tehtävillä ratkaisulla voi olla merkittäviä yhteisvaikutuksia Suomen, erityisesti Lapin, aluerakenteeseen, saavutettavuuteen, ympäristöön – mukaan lukien merenkulku, huoltovarmuus, maanpuolustus sekä ekologiset ja aluekehitykselliset yhteydet Perämerenkaarella. Näiden vaikutusten kautta seurannaisvaikutuksia voi kohdistua takaisin myös Ruotsiin.

Merialuesuunnitelmaehdotuksessa on ansiokkaasti tunnistettu näitä, rajat ylittäviä vaikutuksia. Lapin liitto pitää ympäristövaikutusten arviointia pääosiltaan paikkaansa pitävinä ja yhtyy ehdotuksessa esitettyihin arvioihin tiettyjen vaikutusten epävarmuustekijöistä. Lapin liitto kuitenkin korostaa edelleen, että **mikäli energian talteenottoalueiden toteuttamisesta muodostuu vaikutuksia talvimerenkulkuun tai Tornionjoen vaelluskalaan, erityisesti loheen, ovat vaikutukset rajat ylittäviä**. Tämä koskee kaikkia Pohjanlahdelle osoitettuja energian talteenottoalueita, huomioiden sekä itse tuotantoalue, että vaelluskalan kohdalla myös voimansiirto mantereelle, näiden muodostamat kumulatiiviset ja yhteisvaikutukset. Lapin liitto korostaa, että vaelluskalalla on suuri ekologinen, kulttuurinen ja taloudellinen merkitys Tornionjokilaaksossa ja Perämerellä sekä laajemmin Itämerellä.

Lapin liitto pyytää huomioimaan, että talvimerenkululla on korostunutta alueellista merkitystä Lapissa ja myös laajemmalla alueella Suomessa. Lisäksi Lapin liitto katsoo, että on syytä tarkistaa, onko Malörenin kaakkoisosan energia-alueella merkitystä **huoltovarmuuden ja sotilaallisen liikkuvuuden osalta**, esimerkiksi ajatellen Kemi-Luulaja-välistä yhteyttä talviaikaan. Tarvittaessa aluetta tulisi sopeuttaa näitä tarpeita ajatellen.

Malörenin kaakkoisosan alueen luonto- ja maisemavaikutukset ovat myös rajat ylittäviä ja niillä voi olla vaikutusta myös mm. **matkailuun**, joka on Lapissa merkittävä aluetaloudellinen toimiala ja sillä on kasvupotentiaalia myös Perämeren alueella.

LAPIN LIITTO

Olli Rainio
Puheenjohtaja

Hannu Takkula
vs. Maakuntajohtaja

Hyväksytty maakuntahallituksen kokouksessa 12.5.2025 § x